

Jukka Sihvonen

ME OLEMME KAIKKI VAARASSA! - Haastateltavana Christoph Klimke

Saksalainen kirjailija Christoph Klimke (s. 1959) vieraili Goethe-Instituutin kutsumana vieraana Suomessa tammikuussa 1994. Saksassa etenkin runoilijana ja näytelmäkirjailijana sekä teatteriohjaajana tunnettu Klimke valmistelee parhaillaan laajaa Pasolini-monografiaa. Aikaisemmin hän on mm. toimittanut artikkelikokoelman *Kraft der Vergangenheit; Zur Motiven der Filme von Pier Paolo Pasolini* (Frankfurt 1988). Vierailunsa yhteydessä Klimke piti elokuva- ja televisiotieteen oppiaineessa Turun yliopistossa esitelmän otsikolla "Wir sind alle im Gefahr", jossa hän käsitteli Pasolinin viimeiseksi jäänyttä elokuvaa *Salò o le 120 giornate di Sodoma* (1975). Oheinen haastattelu on tehty ennen esitelmää; kursivoidut katkelmat ovat Klimken esitelmästä.

Valta tekee mahdolliseksi sen julman vapauden, jolla hallitsijat kiduttavat heikompiaan. Valanhimoiset pahat voimat tarvitsevat heikkoja pelinappuloikseen. Tällä tavalla heidän on myös mahdollista pitää hiottuna älynsä terä. Pasolini ei esitele Salòssa kesyttämätöntä eläintä, vaan pikemminkin havainnollistaa julman järjen mahdollisuuksia.

Christoph Klimke: Tutustuin Pasoliniin lähemmin 70-luvun lopulla nimenomaan runoilijana. Minusta hänen runonsa ovat ikään kuin otoksia elokuvista. Tämä luonnollisesti herätti kiinnostuksen myös hänen elokuviaan kohtaan. Opiskelin italiaa ja oleskelin pitkiä aikoja Roomassa, missä tutustuin Pasolinin työtovereihin, mm. Alberto Moraviaan. Suhteessa muihin aikalaisohjaajiin Italiassa Pasolini on minulle läheisin siitä syystä, että hänen tuotantonsaan yhdistyvät tunteet ja äly, polemiikki ja poeettisuus tavalla, joka ei esim. Saksassa olisi mahdollista.

Jukka Sihvonen: **Sinulle Pasolini siis merkitsi jo tässä mielessä sellaista toiseutta, jota et koti-maassasi kohdannut?**

Kyllä. Eikä tämä koske pelkästään hänen taiteellista, vaan myös poliittista toimintaansa, esim. juuri Pasolinin kautta tutustuin Gramsciin. Itse asiassa Pasolinin tutkiminen ei olekaan yksinomaan hänen tuotantonsa tutkimista, vaan myös kaiken sen tut-

Christoph Klimke.
Kuva: Otto Lappalainen.



kimista, josta Pasolini itse kirjoitti tai teki eloku-
viaan.

Elokuvalla sinänsä on siis vain yksi rooli omassa Pasolini -suhteessasi?

Oma luova yhteyteni Pasoliniin alkoi kirjoittamas-
tani kirjasta *Der Sünder* (Synnintekijä). Se on kuviteltu vuoropuhelu minun ja Pasolinin (jota en koskaan tavannut) välillä. Tässä teoksessa keskustelen siis Pasolinin kanssa hänen kirjallisuudesta, kirjoittaen itse hänen vastauksensa omiin kysymyksiini. Tällainen "skitsofreninen" suhde on mahdollista siitä syystä, että ainakin minulle Pasolini on ihanteellinen heijastuspinta. Häntä voi käyttää hyvin henkilökohtaisiakin tarpeita varten, koska hän, omasta mielestäni, ajatteli paljolti siten kuin minä ajattelen ja haluaisin ajatella. Tämän tekee mahdolliseksi myös Pasolinin ehtymätön ajankohtaisuus.

Toisin kuin kukaan muu, Pasolini analysoi tunteella ja ajatuksella aikamme sairauksia, tietämättömyyttä ja väkivaltaa. Tässä suhteessa Salò ei ole vain elokuva fasismista, vaan myös peili, jota Pasolini yhä pitää kasvojemme edessä.

Salò on tärkein näkemäni väkivaltaa ja seksuaalisuutta käsittelevä elokuva. *La rabbia* [1963] taas on kenties tärkein Pasolinin dokumentaaripoliit-

tisista elokuvista, jotka nekin tosin ovat pikemmin-
kin runoja kuin julkilausumia.

Millainen poliittinen ajattelijä Pasolini oikeas- taan oli?

CK: Minusta hän oli hyvällä tavalla naiivi poliittinen ajattelijä, jolle aktuaalisen poliittisen toiminnan korvasi unelmointi paremmasta maailmasta. 60-luvun alkupuolen tuotanto osoittaa, että hän todella uskoi ihmisyyteen ainakin siinä mielessä, että tuon aikakauden nuorilla pojilla ja tytöillä oli vielä mahdollisuus luoda jotakin uutta. Tämän unelman tajua-
misesta vain unelmaksi Pasolini sittemmin kirjoitti moneenkin otteeseen lehtikirjoituksissaan. Myös *Teoremaa* ja *Salò* voisi pitää esimerkkeinä tämän unelman kuolemasta.

Tämä tuo mieleen *Il Decamerone* -elokuvan viimeisen virkkeen, jonka Pasolini, näyttelemänsä Giotton oppilaan suulla lausuu juuri ennen lopputekstejä: "Perché realizzare un'opera, quando è così bello sognarla soltanto?" (Miksi tehdä teos, kun on niin paljon helpompi vain unelmoida siitä?)

Toisaalta tämäntyyppinen unelmointi liittyy myös uskoon juuri siinä mielessä, missä Pasolinia voi pitää hyvin uskonnollisena ihmisenä. Jopa siinä

määrin, että hänen uskonnollisuutensa jalostui jatkuvan epäuskon kanssa käydyin kamppailun kautta, mistä puolestaan on esimerkkinä ”Elämän trilogiasta” irtisanoutuminen.

Oletko samaa mieltä siitä, että lähellä omaa loppuaan Pasolini oli myös menettänyt tämäntyyppisen uskonsa ja uskontonsa?

En. Pikemminkin kyse on uuden taiteentekemisen tavan ja sitä kautta uuden uskon löytämisestä. Korostan tässä tavan käsitettä, sillä periaate mielestäni yhä on sama. Tämä periaate on kiteytettävissä käsitteeseen *kontakti*; pyrkimykseen elävässä elämässä ja taideteosten välityksellä saavuttaa kontakti toisten elävien ihmisten, toisten taideteosten, ylipäättään todellisuuden kanssa.

Kontaktin ajatus liittyy pyrkimykseen luoda jatkuvuutta, mutta eikö se Pasolinillakin kuljeta aina mukanaan pelkoa kyvyttömyydestä kontaktiin, pelkoa katkeamisesta?

Uhrien alastomuus Salòssa on osa rituaalia. Heiltä riistetään ensin vaatteet ja sitten elämä. Kiduttajille uhratut ruumiit ovat eroottinen jatkumo, paljastus. Niin pyhän kuin aistimellisenkin erotiikan pelko piilee jo de Sadella eroksen ja kuoleman yhteydessä. Molempien kautta ihminen irrotetaan jatkuvuudestaan ja tämä katkos merkitsee aina väkivaltaa, sortoa ja uhraamista.

Kirjoitan parhaillaan kirjaa Pasolinista. Sen työnimi on ”Me olemme kaikki vaarassa”. Näin oli myös otsikoitu viimeisin Pasolini-haastattelu, jonka hän antoi ennen kuolemaansa. Käsitelen siinä Pasolinin perustavia argumentteja koskien seksuaalisuutta, politiikkaa, taidetta jne. yrittäen tuoda ne nykyi-kaan. Yritän siis tutkia omaa aikakauttamme, etsiä kontakteja siihen ikään kuin Pasolinin jalanjäljissä.

Olet siis jälleen etsimässä mahdollisuuksia vuoropuheluun, dialogiin?

Juuri niin. Yritän ottaa esimerkiksi Pasolinin pedagogisista pyrkimyksistä vaikuttaa omaan todellisuuteensa niiden vuoropuhelujen muodossa, joita hän aikoinaan kävi ja ilman kontaktia tämäntyyppinen pedagogia ei olisi tehokas. Kirjani otsikko on monikossa, sillä olimmepa miten tahansa tekemisissä Pasolinin tuotannon kanssa, me emme voi tehdä niin pelkästään nauttiaksemme ja viihtyäk-

semme; meidän täytyy pysähtyä ajattelemaan, mitä se merkitsee meille itsellemme, meidän oman elämämme kannalta. Tämä ei tietenkään tarkoita, että Pasolini olisi kaikkineen hyväksyttävä, ei — hänessä on paljon sellaista, mitä itsekään en voi hyväksyä. Etsin kirjassani kontakteja Pasolinin elokuviin, maa-lauksiin, kirjoihin, hänen teoksiinsa, en kuitenkaan hänen elämäänsä siten kuin siitä on kerrottu. Pasolinin elämä ja teoksethan on nähty hyvin likeisessä yhteydessä toisiinsa, mikä onkin helppoa, sillä hän eli hyvin julkista elämää. Tämä on kuitenkin minusta vaarallinen yhtäläisyysmerkki siitä syystä, että se on liian yksinkertainen. Pasolinin kuolemakinhan nähtiin heti ikään kuin kohtauksena hänen omasta elokuvastaan; kenties hän siis halusi-kin kuolla juuri näin... Tämä on tietenkin roskaa. Toisaalta tämä on esimerkki siitä, miten Pasolinia on käytetty ja käytetään: esimerkkinä, joka on liitettävissä milloin mihinkin, uskonnollisiin pyrkimyksiin äänitorveksi, homoliikkeeseen keulakuvaksi, politiikan tekemisen tarpeisiin jne. Tämäntyyppinen Pasolinin hyväksikäyttö ei minusta ole oikein. Pasolini ei suostunut minkäänlaisten liikkeiden keulakuvaksi.

Et siis halua ottaa osaa siihen prosessiin, jossa Pasolinista on tehty myyttistä hahmoa?

En. Tavallaan se on turhaakin, sillä Pasolini itsehan teki itsestään tuollaisen myyttisen sankarin. Tämä on minulle kuitenkin vain yksi ja sinällään vähemmän mielenkiintoinen piirre hänen elämässään ja tuotannossaan. Oma kontaktini Pasolinin tuotantoon viisitoista vuotta sitten ei lähtenyt tarpeista, joita voisi nimittää seksuaalisiksi tai vielä tarkemmin, homoseksuaalisiksi. Kyse ei siis ollut pyrkimyksistäni etsiä vastakaikua tunnetun homoseksuaalin taiteilijan töistä tai elämästä omalle homoseksuaalisuudelleni. Pikemminkin kyse oli ”aivojen vankilasta” vapautumisesta, opiskelusta sellaiseen kriittisyyteen, jossa kauniin, mystisen ja arvoituksellisen arvo sinällään olisi nähtävissä. Tässä suhteessa opin häneltä paljon.

Ihmiset eivät voi enää sietää itseään, sillä heistä on tullut entistä enemmän toisten toistensa kaltaisia. Tämä synnyttää valtavasti aggressioita — etenkin suhteessa vähänkin poikkeaviin ”maailman vierasmaalaisiin”. [–] Pasolinin viimeinen elokuva on niin brutaali, koska se näyttää mysteerin puutteen, vallan haltijoiden kyvyttömyyden suhteessa kaikkeen sellaiseen, mikä on arvoituksellista.